

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2565 Vol. 14 No. 3 September - December 2022

Received: March 18, 2022

Revised: November 22, 2022

Accepted: November 18, 2022

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง:
กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Strengthening of Community and Cultural Conservation
of Indigenous Rice Varieties: a Case Study of Surat Thani Province

พงศกร ศยามล *

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ชมพูนุท เพชรนิรมล

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

* ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: bsben2009@hotmail.com

Phongsakorn Sayamol *

Faculty of Management Science, Suratthani Rajabhat University

Chompoonut Pechniramon

Faculty of Science and Technology, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองมี รูปแบบ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการ อนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง 2) ศึกษาวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยการเลือกแบบเจาะจง และแบบ สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านที่ทำนา ผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาในการ อนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในจังหวัด สุราษฎร์ธานี และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเชิงพรรณนาประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) มีการสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันของ สมาชิกในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ร่วมกันจัดการปัญหาเกี่ยวกับการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ร่วมกันขุดลอกแม่น้ำ ลำคลอง เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปี และมีการขยายเครือข่ายความร่วมมือจากกลุ่มภายใน ชุมชน 2) วัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยการ สืบสานวัฒนธรรมในการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองแบบ ดั้งเดิม มีการใช้แรงงานคนแทนแรงงานเครื่องจักร มีการ นำข้าวพันธุ์พื้นเมืองมาบริโภคเป็นทั้งอาหารคาวและหวาน และแปรรูปเป็นแป้งเพื่อทำขนม มีพิธีกรรมและ คติความเชื่อ เช่น พิธีขอฝนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีขอมา พระแม่โพสพ

คำสำคัญ: การสร้างความเข้มแข็ง; วัฒนธรรมในการอนุรักษ์; พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

Abstract

The study on a strengthening of community and cultural conservation of indigenous rice varieties: a case study of Surat Thani Province applies a qualitative research model. The purposes of this research were 1) to study the strengthening of communities in the conservation of Indigenous rice varieties in Surat Thani province; 2) to study the culture of indigenous rice conservation. The research team relied on purposive sampling and this case study used in-depth interview as a tool for data collection from village philosophers, the group that utilized the wisdom in preserving native rice varieties in Surat Thani Province and related government officials, totaling 60 people. Data were analyzed using descriptive analysis in ascending order. The results of the research are found that 1) there is strengthening in the conservation of indigenous rice varieties by promoting the grouping of members. All parties jointly manage the problem of Indigenous rice planting. They also collaborate in dredging the river in order to be able to store water for agriculture throughout the year and expand the network of collaborations from groups within the community; and 2) culture is taken place in preserving Indigenous rice varieties by inheriting the culture of traditional cultivation. In addition, there is the use of labor instead of machine. Indigenous rice varieties are also consumed as both savory and sweet food and processed into flour for baking. There are rituals and beliefs such as the request for rain and the request for forgiveness from Phra Mae Pho-Sop as well.

Keywords: strengthening; Conservation culture; Indigenous rice varieties

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 61 ล้าน ไร่ และมีผู้ปลูกข้าวนาปีทั้งประเทศราว 4.4 ล้านครัวเรือน สามารถผลิตข้าวนาปีและนาปรังได้ผลผลิตปีละ 24 ล้านตัน (Office of Agricultural Economics, 2019) เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของประชาชน และเหลือส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศปีละกว่า 8-9 ล้านตัน แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าข้าวอันดับหนึ่งของโลก แต่ผลผลิตเฉลี่ยข้าวยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ผลผลิตข้าวไทยตกต่ำ เนื่องจากขาดแคลนระบบชลประทานที่ดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีใช้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและผลผลิตไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิต และพัฒนาการเกษตรของประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ โดยใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในสภาพปัจจุบันและอนาคต การเลือกใช้พันธุ์ที่ดีเป็นวิธีที่จะเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและเหมาะสมกับสภาพของการเกษตรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้พันธุ์พืชที่ดียังส่งผลให้คุณภาพของผลผลิต ดีขึ้น ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นไปด้วย จึงมีการรวบรวมพันธุ์ข้าวพื้นเมืองในประเทศไทยขึ้น โดยระยะแรกได้รวบรวมพันธุ์เพื่อค้นหาและคัดเลือกหาข้าวพันธุ์ดีไว้แนะนำให้เกษตรกรปลูกในนามรัฐบาล ต่อมาได้มีการรวบรวมบ้างแต่ไม่มากนัก จนกระทั่งสถาบันวิจัยข้าวได้มีศูนย์ปฏิบัติและเก็บเมล็ดเชื้อพันธุ์ข้าวแห่งชาติ (Gene bank) โดยได้รับความสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมและอนุรักษ์เชื้อพันธุ์ข้าวไทย เนื่องจากพันธุ์ข้าวเดิมจำนวนมากที่รวบรวมไว้ได้เสื่อมพันธุ์ไป ประกอบกับเกษตรกรนิยมปลูกข้าวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง เป็นเหตุหนึ่งทำให้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองดั้งเดิมสูญพันธุ์ไปอย่างรวดเร็ว สถาบันวิจัยข้าวจึงได้ตั้งโครงการรวบรวมพันธุ์ข้าว ทั่วประเทศไทยในระหว่างปี 2525-2529 หลังจากนั้นได้มีการรวบรวมพันธุ์ข้าวอย่างต่อเนื่อง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทย มีนโยบายในการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวและรายได้ของชาวนา โดยจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรเพื่อบริหารจัดการข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทานเป็นการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ข้าวเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าข้าว รักษาสิ่งแวดล้อม และกรมการข้าวได้ดำเนินการตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค สร้างสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้กับประเทศต่อไป โดยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2664 และกรมการข้าวได้ดำเนินการตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค สร้างสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Regional Office of Agricultural Economics, 2017) จึงส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน Organic Thailand เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าข้าวให้มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และรักษาสภาพแวดล้อม ภายใต้โครงการต่างๆของเกษตรจังหวัด เพื่อกระจายข้าวสู่เกษตรกรให้เข้าร่วมโครงการ เพื่อการบริหารจัดการที่เกิดความต่อเนื่องและยังเป็นแหล่งเรียนรู้และสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร ทำให้ลดต้นทุนในการผลิตเพิ่มมูลค่าเพิ่มของข้าว

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 15,000 ไร่ มีดินที่ดี อากาศที่เหมาะสมในการปลูกข้าวตลอดจนมีแหล่งน้ำที่เพียงพอในการเพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ อำเภอดำรง อำเภอนาขน และอำเภอนาทราย และเป็นการปลูกข้าวเจ้าทั้งหมด (Office of Agricultural Economics, 2019) พบว่า ในอำเภอนาทราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีกลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าวจำนวน 2 กลุ่ม (Suratthani Rice Seed Center, 2018) โดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพร้อมให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ปทุมธานี 1 ให้เกษตรกรนำไปปลูก เพราะเป็นพันธุ์ดี ปลูกได้ทั้งนาปีนาปรัง ให้ผลผลิตสูงถึง 321 กิโลกรัมต่อไร่ (Office of Agricultural Economics, 2019) อายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 120 วันเท่านั้น อีกทั้งส่งเสริม การอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองเช่นข้าวหอมไชยา ซึ่งในอดีตเมื่อ 20 ปีที่แล้วในพื้นที่มีพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่หลากหลายพันธุ์ข้าวเจ้า แต่ปัจจุบันพันธุ์ข้าวพื้นเมืองลดน้อยลง ซึ่งปัญหาที่พบคือ ชาวนาไม่ได้เก็บรักษาพันธุ์ข้าวไว้มีบริษัทเข้ามาพานำพันธุ์ข้าวใหม่ๆเข้ามา พันธุ์ข้าวไม่เอื้อต่อธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปและมีการ

เปลี่ยนแปลงธรรมชาติ เช่น พื้นที่พรุหายไป อีกทั้งประเทศไทยเป็นประเทศในเขตร้อน ที่ราบลุ่ม มีน้ำเพียงพอ ทำให้ประเทศไทยในอดีตมีสายพันธุ์ข้าวที่ดีเกือบ 500 ชนิด ก่อนที่จะค่อยๆลดลงเหลือไม่กี่สายพันธุ์ และในปัจจุบันข้าวจึงยังเป็นอาหารหลักของคนไทยจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามข้าวไม่ได้มีความผูกพันเฉพาะกับ ชาวไทยพื้นราบเท่านั้น แต่หากมีการแผ่กระจายไปทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยอยู่ในเขตศูนย์กลางของความผันแปรทาง พันธุกรรมข้าว มีความหลากหลายของพันธุ์ข้าวในแหล่งปลูกข้าวต่างๆทั่วทุกภาคของประเทศ ทั้งปลูกข้าวพื้นเมือง และปลูกข้าวป่า แต่ปัจจุบันเชื้อพันธุ์ข้าวได้สูญหายไปจำนวนมาก เนื่องจากการพัฒนาประเทศและการที่เกษตรกร นิยมใช้พันธุ์ข้าวดีปลูกแทนพันธุ์ข้าวพื้นเมือง อย่างไรก็ตามพบว่าเกษตรกรบางท้องที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้ ยังคงมี การอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองและปลูกมาอย่างต่อเนื่องและยังคงมีความเชื่อเรื่องการบูชาพระแม่โพสพ ตลอดจนจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่ได้มีการเน้นการพัฒนาใน 5 ส่วน โดยในด้านการสร้างความ เข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนก็ได้เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายของชาติ (National Economic and Social Development Council, 2017)

จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของพันธุ์ข้าว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจของชาวนาในพื้นที่ โดยมีความสนใจศึกษา “การ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง เพื่อการใช้ประโยชน์ความหลากหลาย พันธุ์ข้าวชนิดต่างๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพที่มีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ของ แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป รวมทั้งศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของข้าวอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ประเภทชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) โดยมี วิธีการวิจัยดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

1. ประชาชนชาวบ้านที่ทำนา และเป็นผู้คิดค้น ประยุกต์ใช้ และสืบทอดภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์ พื้นเมือง จำนวน 10 คน โดยคณะผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)โดยเลือก จากผู้ที่ทำนามานานในพื้นที่อำเภอไชยา
2. กลุ่มชาวบ้านที่ยังใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ในอำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี ปัจจุบัน จำนวน 40 คน โดยคณะผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)
3. ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองภาคใต้ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 10 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำระเบียบวิธีวิจัยโดยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive selection)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม

1. ประชาชนชาวบ้านที่ทำนา และเป็นผู้คิดค้น ประยุกต์ใช้ และสืบทอดภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์ พื้นเมือง จำนวน 5 คน โดยคณะผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

2. กลุ่มชาวบ้านที่ยังใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบัน จำนวน 10 คน โดยคณะผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

3. ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองภาคใต้ ในอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำระเบียบวิธีวิจัยโดยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การปลูกข้าว พื้นที่ในการข้าว พันธุ์ข้าวที่ปลูก ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านคติความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา ด้านกระบวนการผลิต และด้านปัจจัยการผลิต

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งข้อมูลทั่วไป ส่วนที่สอง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง และส่วนที่สาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด ได้มีการนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจในเบื้องต้น โดยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คนโดยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

กระบวนการเก็บข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้ ไปเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาทำการประชุมกลุ่ม (Focus Group) จากปราชญ์ชาวบ้านที่ทำนา และเป็นผู้คิดค้น ประยุกต์ใช้ และสืบทอดภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 5 คน กลุ่มชาวบ้านที่ยังใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบัน จำนวน 10 คน ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองภาคใต้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน โดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive selection)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด มาเขียนสรุปผลวิจัยโดยการบรรยาย และนำผลวิเคราะห์ข้อมูลกลับไปสู่ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อทบทวนยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. การสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านการเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พบว่า มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน โดยเริ่มจากการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกที่มีการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กๆในชุมชน และมีการจัดตั้งหัวกลุ่มโดยการจัดตั้งกลุ่ม นั้นมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม พบว่า ภายในกลุ่มปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีรวมกลุ่มกัน ในการกำหนดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ปัญหาศัตรูพืช ปัญหาเรื่องดิน ปัญหาเรื่องระบบน้ำ ปัญหาเรื่องพื้นที่ในการปลูกข้าว แล้วนำมาหาทางออกในการแก้ไขปัญหา

เพื่อการพัฒนาทางเลือกในการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ด้านการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการร่วมกันเก็บขยะ การปลูกป่า ตัดหญ้า กำจัดวัชพืชข้างทาง การขุดลอกแม่น้ำลำคลอง เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน ด้านขยายเครือข่ายความร่วมมือ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ขยายเครือข่ายความร่วมมือจากการรวมกลุ่มภายในชุมชน และเพิ่มการสร้างเครือข่ายโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เทคนิคในการปลูกข้าวใหม่ๆ หรือทางเลือกใหม่ในการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง อีกทั้งสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านราคาข้าวที่เหมาะสม

2. วัฒนธรรมในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านวัฒนธรรมในการผลิต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการสืบสานวัฒนธรรมในการปลูกพันธุ์พื้นเมืองแบบดั้งเดิมอยู่ อีกทั้งมีการบูรณาการเทคนิค ทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมือง ปัจจัยทางด้านแรงงาน ส่วนใหญ่ หันมาใช้แรงงานคนแทนแรงงานเครื่องจักร มีการรวมกลุ่มช่วยกัน และมีประเพณีบูชาแม่โพสพ ด้านวัฒนธรรมในการบริโภค พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีวัฒนธรรมในบริโภค โดยเริ่มตั้งแต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง มีนำข้าวพันธุ์พื้นเมืองมาทำเป็นอาหารทั้งคาวและหวาน มีการแปรรูปเป็นแป้งเพื่อทำขนมต่างๆ เช่น กุ๊กกี๋ ขนมทองม้วน น้ำข้าวกล้อง เป็นต้น และด้านวัฒนธรรมในพิธีกรรมและคติความเชื่อ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีพิธีกรรมและคติความเชื่อ เช่น พิธีขอฝนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีทำขวัญข้าว และพิธีขอมาพระแม่โพสพ ตั้งแต่ช่วงเริ่มการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว หลังการเก็บเกี่ยว และพิธีการนำข้าวมาใส่ยุ้งฉาง

การอภิปรายผล

1. การสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

1.1 ด้านการเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน โดยเริ่มจากการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกที่มีการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เกษตรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ในชุมชน และมีการจัดตั้งหัวกลุ่ม ส่วนใหญ่คนที่เข้าร่วมกันเป็นสมาชิกของกลุ่มจะมีอุดมการณ์ในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองไปในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดตั้งกลุ่มนั้นมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อการสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเป็นกลุ่มเล็กๆ ในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองให้มีความยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ Isariyanon, Isariyanon & Silakorn (2021) กล่าวว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ชุมชนที่ผู้คนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกชุมชน ชุมชนใช้ความสามารถของตนเองในการพึ่งพาตนเอง คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานระหว่างชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนอาสา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน

1.2 การสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านการกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม พบว่า ภายในกลุ่มปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีรวมกลุ่มกัน ในการกำหนดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ปัญหาศัตรูพืช ปัญหาเรื่องดิน ปัญหาเรื่องระบบน้ำ ปัญหาเรื่องพื้นที่ในการปลูกข้าว แล้วนำมาหาทางออกในการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาทางเลือกในการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น มีการกำหนดประเด็นปัญหาในการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและทางเลือกใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ Chantarasupasen et al. (2020) กล่าวว่า ชุมชนสนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกัน

วางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ

1.3 การสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการร่วมกันการทำความสะอาดและดูแลแหล่งน้ำ ทำทางระบายน้ำ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการร่วมกันดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความยั่งยืน และเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันรับผิดชอบและพัฒนา ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ Jituea & Sungrugsa (2017) กล่าวว่า จิตสาธารณะด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการเห็นคุณค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด ดูแลรักษาใช้สอยอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัวในการครอบครองมาเป็นของตน หาแนวทางช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการสงวนรักษาไว้ พันธุ์ ลดปริมาณการใช้ สดมสภาวะ หาสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน เช่น การตั้งชมรม กิจกรรมอาสาพัฒนา นำจักรยานมาใช้ในมหาวิทยาลัย กิจกรรมธนาคารขยะ การปลูกต้นไม้เพื่อคืนชีวิตแก่ผืนป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกปะการัง การอนุรักษ์ปล่อยพันธุ์ปลาและเต่าคืนสู่ทะเล

1.4 การสร้างความเข้มแข็งในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านขยายเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ขยายเครือข่าย ความร่วมมือจากการรวมกลุ่มในภายในชุมชน และเพิ่มการสร้างเครือข่ายโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เทคนิคในการปลูกข้าวใหม่ๆ หรือทางเลือกใหม่ในการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง อีกทั้งสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านราคาข้าวที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง มีการการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและการพัฒนาต่างๆ สอดคล้องกับ Nonsiri & Narongrit (2018) กล่าวว่า ภาวะความสัมพันธ์ (Relationship) เป็นปัจจัยที่สำคัญ งานวิจัยหลายชิ้นนอกจากจะกล่าวถึงสมาชิกในเครือข่ายที่จะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งแล้ว ยังให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา ภาครัฐ และพี่เลี้ยง ปัจจัยความสำเร็จที่พบอีกประการหนึ่ง คือ สมาชิกในเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่มาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนา โดยเฉพาะภาครัฐ หน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทั้งเชิงนโยบาย กฎหมาย และงบประมาณ

2. วัฒนธรรมการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านวัฒนธรรมในการผลิต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการสืบสานวัฒนธรรมในการปลูกพันธุ์พื้นเมืองแบบดั้งเดิมอยู่ อีกทั้งมีการบูรณาการเทคนิค ทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมือง 2.1 ปัจจัยทางด้านแรงงาน ส่วนใหญ่หันมาใช้แรงงานคนแทนแรงงานเครื่องจักร มีการรวมกลุ่มช่วยกัน โดยมีวิธีการเลือกปลูกข้าว ในข้าวนาหว่าน มีวัฒนธรรมในการปลูกได้หลายวิธี เช่น การปลูกแบบหว่าน ปลูกแบบปักดำ หลังจากที่ได้เกษตรกรไถดะ ไถแปรแล้ว ก็จะหว่านเมล็ดแห้งเลย เมล็ดข้าวที่หว่านจะตกลงไปอยู่ตามชอก ก้อนดิน และการปลูกข้าวนาดำ มีปลูกข้าวที่ต้องมีการเพาะเมล็ดข้าวหรือตกลำในแปลงขนาดเล็กก่อน แล้วจึงถอนต้นกล้าเอาไปปักดำในแปลงใหม่ ซึ่งวิธีการเพาะปลูกทั้ง 2 วิธีนี้ มีความแตกต่างกัน โดยในแต่ละปีเกษตรกรจะพิจารณาจากน้ำหากมีน้ำน้อยจะเลือกใช้การทำนาหว่าน น้ำมากจะใช้วิธีการดำนา อีกทั้งขึ้นอยู่กับพื้นที่ของการเพาะปลูกที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองยังคงมีวัฒนธรรมในผลิตข้าวแบบดั้งเดิม และการบูรณาการให้เข้าสภาพอากาศ ดิน ฟ้า จึงมีการเลือกปลูกข้าวด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบแผนการผลิตข้าวมาตั้งแต่ดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ Udomtheerakhun & Jaruma (2020) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงสำคัญในแง่แบบแผนการดำรงชีวิต ซึ่งมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นต้นฉบับแบบพฤติกรรมของผู้คนในสังคมนั้นๆ หากคนรุ่นหลังย้อนมองกลับไปในอดีต วัฒนธรรมจะเพิ่มพูนความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นมรดกทางสังคมที่ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของแก่กลุ่มของตน จนกลายเป็นเอกลักษณ์และความเป็นปึกแผ่นของสังคม

2.2 วัฒนธรรมการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านวัฒนธรรมในการบริโภค พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีวัฒนธรรมในการบริโภค โดยเริ่มตั้งแต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีนำข้าวพันธุ์พื้นเมืองมาทำเป็นอาหารทั้งคาวและหวาน มีการแปรรูปเป็นแป้งเพื่อทำขนมต่างๆ เช่น คุกกี้ ขนมทองม้วน น้ำข้าวกลิ้ง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีวัฒนธรรมในการบริโภคตั้งแต่การนำมาทำอาหารทั้งคาวและหวาน และมีการแปรรูปข้าวเพื่อทำขนมต่างๆ ซึ่งมีการถ่ายทอดมาจาก รุ่นพ่อ รุ่นแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ Thanawut & Chareon (2018) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปข้าว (ข้าวหลาม) เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและทางวิถีการดำเนินชีวิต

2.3 วัฒนธรรมการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ด้านวัฒนธรรมในพิธีกรรมและคติความเชื่อ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง มีพิธีกรรมและคติความเชื่อ เช่น พิธีบูชากับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีขอขมาพระแม่โพสพ ตั้งแต่ช่วงเริ่มการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว หลังการเก็บเกี่ยว และพิธีการนำข้าวมาใส่ยุ้งฉาง แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองยังคงมีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น ประเพณีขอฝน แห่งนางแมว ขอขมาพระแม่โพสพ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ Sutthinon (2018) กล่าวว่า สังคมไทยมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกมากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนปลูก ช่วงปลูก หรือช่วงหลังปลูก อย่างเช่นในช่วงการเพาะปลูก มีพิธีสืบทอดมาเมือง พิธีแห่นางแมว พิธีบุญบังไฟ พิธีโยนครกโยนสาก พิธีแห่ข้าวพันก้อน การบำนางธรณี พิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ พิธีขอฝนหรือพระราชพิธีพืชมงคล พิธีบูชาแถน พิธีเซ่นบูชาหลักบ้านหลักเมือง ยังมีพิธีกรรมเพื่อ การเพาะปลูก บวงสรวง บอนบาน บอกกล่าว ผากฝั่ง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการเพาะปลูกต่อเทพเจ้าและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอให้การเพาะปลูกข้าวในปีนั้นๆดำเนินไปด้วยดีไม่ว่าจะเป็นคน ข้าว สัตว์ ต่างก็ประสบแต่ความสวัสดิมีชัย ปราศจากอันตรายต่างๆ เช่น พิธีแรกไถนา พิธีแรกดำนา พิธีปักข้าวตาแฮก พิธีแรกหว่านข้าว พิธีเชิญแม่โพสพใส่ข้าวปลูก พิธีบูชาแม่ธรณี เป็นต้น และ Apichatkriengkrai, Guptabuttra & Supanimit (2020) กล่าวว่า ความเชื่อเรื่อง “แม่โพสพ” กับ “ขวัญข้าว” เป็นเรื่องเดียวกัน ความเชื่อเรื่องขวัญข้าวว่า ขวัญข้าวกลายเป็นพลังทางวัฒนธรรม และถูกนำไปใช้เชื่อมโยงกับพลังมาตุวิธ ได้แก่การผูกติดกับเพศแม่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมข้าวที่มีเทพหรือเทพธิดา ที่เป็นผู้หญิงที่ทำหน้าที่ดูแลข้าวให้เติบโตสมบูรณ์ เช่น แม่น้ำ แม่ธรณี และแม่โพสพ เป็นต้น การยกย่องและทำการอ่อนน้อม จึงแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสิ่งที่เหนือธรรมชาติกับนิเวศแวดล้อมและจิตวิญญาณ ขวัญข้าวได้รับการเคารพบูชาในนามของความเป็นแม่

ข้อเสนอแนะ

จากการลงพื้นที่วิจัยพบว่า เกษตรกรชาวนาผู้ปลูกข้าวหอมไชยาได้มีการตั้งกลุ่มกัน และได้มีการทำพิธีกรรมทำขวัญข้าวและพิธีบูชาแม่โพสพ เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นการอนุรักษ์ประเพณีการปลูกข้าวแบบเดิม อย่างไรก็ตามในการอนุรักษ์และการปลูกข้าวหอมไชยาให้มีสืบต่อไป ควรให้ส่วนราชการในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอ เทศบาลตำบล ในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมในการปลูกข้าวต่อไปด้วย อย่างไรก็ตามชาวกลุ่มเกษตรกรก็ต้องแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือและความตั้งใจในการที่จะอนุรักษ์การปลูกข้าวไว้ให้สืบต่อไป

References

- Apichatkriengkrai W., Guptabutra T. & Supanimit P. The Art Project of Ecological Aesthetic in Thai Rice Culture. *Veridian E-Journal*, 10(1), 2054-2076. (in thai)
- Chantarasupasen J., Khoomsab K., Khoomsab R., Tantong S., Khunratchasena K., Noikondee R., Srichantawong C. & Buranachokpaisan K. (2020). Using AIC Technique for Monitoring and Participation of Community to Conservation of Freshwater Jellyfish at Nong Mae Na Subdistrict Khao Kho District, Phetchabun Province. *Rajapark Journal*, 14(37), 204-214. (in thai)
- Jituea N. & Sungrugs N. (2017). Definition Source of Meaning Activity format and guidelines for the creation of Public Mind of Students of Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Thanyaburi. *Veridian E-Journal*, 10(3), 2387-2404. (in thai)
- Isariyanon M., Isariyanon S. & Silakorn S. (2021). Community development of community strength to self-organization community of Thung Pho sub-district, Na Di district, Prachin buri province. *Nakhon Lampang Buddhist's Journal*, 10(2), 15-30. (in thai)
- National Economic and Social Development Council. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan*. Retrieved 2021, October 26, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 (in thai)
- Nonsiri P. & Narongrit C. (2018). The Key Success Factors of Collaborative Network for Enhancing Green Tourism in Khao Kho District, Phetchaboon Province. *Journal of Southern Technology*, 11(2), 15-26 (in thai)
- Office of Agricultural Economics. (2019). Retrieved 2021, October 26, from <http://www.thairiceexporters.or.th/production.htm>
- Suratthani Rice Seed Center. (2018). Retrieved 2021, October 26, from <https://stn-rsc.rice-thailand.go.th/> (in thai)
- Sutthinon, S. (2018). Rice Culture: The Production and Consumption Process According to Buddhism. *Mahachula Academic Journal*, 5(2), 116-124. (in thai)
- Thanawut S. & Chareon S. (2018). This research encourages and establishment a learning center for rice tranformong (khao lam) to convserve wisdom: Banphai, moo5 tambol Khrabuanyai Phimai district, Nakhon Ratchasima. *Journal of Graduate School of Commerce Burapha Review*. 13(2), 135-145. (in thai)
- Udomtheerakhun P. & Jaruma B. (2020). Language and Culture: Its Meaning, Importance, and Relation. *Mahachula Academic Journal*, 7(2), 53 - 63. (in thai)

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์กร ศยามล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 ถ. สุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
E-mail: bsben2009@hotmail.com

อาจารย์ชมพูนุท เพชรนิर्मล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
272 ถ. สุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
E-mail: chompoonut.pec@sru.ac.th

